

Manifest Fundacional **Centre per la Sostenibilitat Territorial** (CST)

Altaveu de la Nova Cultura del Territori

L'octubre de 2003, la 18ª Trobada d'entitats ecologistes i plataformes en defensa del territori es cloïa amb la Declaració de Figueres: "Per una nova cultura del territori". Aquella declaració expressava el perquè d'unes lluites i mobilitzacions ciutadanes que s'anaven estenent i intensificant per la nostra geografia; alhora, s'adreçava a un model socioeconòmic responsable d'un desgavell territorial i social sense precedents.

A l'escalfor d'aquestes lluites i mobilitzacions, científics i experts comencen a manifestar llur disconformitat amb el model de transformació territorial imperant, i proposen alternatives que assumeixin la necessitat de considerar límits al creixement de la urbanització difusa, a la multiplicació d'infraestructures viàries, a la clonació de centres comercials, logístics, d'oci... Cada vegada s'aixequen més veus qualificades a favor d'un model d'interacció amb el territori més prudent i sostenible, que marqui un ritme de transformació del nostre entorn més assumible en termes ambientals, més amable en termes socials i culturals, que permeti un desenvolupament cívic i identitari més harmoniós. La presa de consciència social dels perills d'un creixement incondicional, també comporta que cada vegada més col·lectius professionals s'esforcin en construir alternatives socialment creïbles, èticament fonamentades i tècnicament rigoroses.

Actualment, només cal obrir un diari, d'un dia qualsevol, per a adonar-nos que el debat territorial ha esdevingut un fet quotidià. Intervencions territorials que fa una dècada haguessin passat desapercebudes o haguessin tingut un rebuig minoritari, avui mobilitzen amplis sectors socials. La sensació, per part de molts ciutadans, d'haver perdut el control sobre el seu entorn quotidià, de sentir-se ignorats i impotents davant de transformacions territorials i socioambientals que no saben molt bé a qui beneficien, sembla generalitzar-se arreu. Unes transformacions territorials que fan que espais o indrets abans significatius per a llurs habitants esdevinguin, avui per demà, llocs irreconeixibles, "no-llocs", com es comença a dir. Aquesta desposseïció social i cultural d'espais o indrets, en la vida quotidiana però també en la memòria individual i col·lectiva, inquieta cada cop més els ciutadans. Una inquietud, però, que es torna indignació i protesta quan aquestes transformacions territorials, molt sovint justificades en nom de l'interès general, s'acaben mostrant deutors d'interessos econòmics completament aliens al territori.

Com a reacció a aquesta preocupació, cada cop més estesa, certs sectors econòmics i institucionals promouran el debat sobre "la cultura del no", amb l'ànim de deslegitimar i desactivar un moviment social que anava prenent cada vegada més força. Els agitadors de "la cultura del no" no dubtaran en qualificar els moviments a favor d'un nou model territorial - i als experts que els donen suport- de retrògrads, d'estar "contra el progrés", de no entendre el moment històric (la globalització que comporta una major competitivitat entre regions i noves oportunitats estratègiques per als llocs), de no tenir propostes, quan no, directament, els acusaran d'egoistes, de no voler ser "emprenyats a casa seva"(el famós comportament NIMBY).

És en el context que acabem de descriure que creiem oportú crear un espai d'acció col·lectiva, el Centre per a la Sostenibilitat Territorial (CST), que a partir de la reivindicació social expressada, promogui i legítimi un canvi cultural efectiu en relació a l'ús i la gestió (transformació) del territori.

Quatre tipus de raons (interconnectades) porten al Centre per a la Sostenibilitat Territorial, a plantejar la necessitat d'aquest canvi cultural:

Una raó ecològica: la necessitat de considerar (internalitzar) els costos socioambientals de la nostra interacció amb el territori.

El model actual de transformació del territori no té en compte els costos socioambientals (les externalitats negatives) associats a l'explotació dels recursos vinculats al territori (aigua, energies renovables, espais naturals, etc...) i per tant n'obvia llur distribució desigual entre la població i llur caràcter diferit. És un model injust que no pot assegurar el gaudi dels recursos territorials a les generacions futures i que, a més a més, genera iniquitat social en el gaudi actual d'aquests recursos. La primera raó per demanar un canvi cultural és objectiva i contrastable empíricament en l'estat actual del nostre coneixement científic.

Una raó cultural i antropològica: la necessitat de plantejar una nova forma d'interaccionar amb el territori.

El model actual de transformació territorial sembla del tot ineficient en termes "civilitzatoris": més transformació territorial sovint comporta menys transformació social i cultural. És el cas, per exemple, del model d'urbanització dispersa, molt consumidor de sòl, de paisatge, d'energia, i per tant molt transformador en termes territorials, però alhora generador de processos de banalització cultural, segregació social i especialització funcional, és a dir de processos d'involució social i cultural. La segona raó per promoure un canvi cultural és moral i subjectiva però planteja un repte antropològic ben lícit: com podem evolucionar i transformar-nos com a espècie sense haver de transformar tant el nostre entorn?

Una raó social i política: la necessitat d'introduir la governabilitat i la participació ciutadana en la gestió del territori.

Com ja hem comentat, l'explotació dels recursos del territori genera unes externalitats negatives que l'actual model de gestió no considera (o internalitza). Un principi de justícia socioambiental exigiria que aquestes externalitats fossin avaluable i controlables per qui les pateixen. Mecanismes efectius de participació ciutadana, en la mesura que fan més transparents i plurals els processos decisionals, han de garantir la consideració (internalització) d'aquestes externalitats com a criteri indispensable per a determinar la rendibilitat social i la justificació política dels projectes endegar. Aquesta tercera raó, planteja un repte polític i social: en un context (neoliberal) de polítiques basades en l'oferta, com podem recuperar la sobirania dels ciutadans en les decisions polítiques que afecten llur entorn?

Una raó econòmica: la necessitat d'apostar pel desenvolupament sostenible.

El model actual de transformació territorial hipoteca moltes oportunitats econòmiques de futur. L'aplicació del principi de precaució en la gestió i l'ús del territori s'hauria de deixar d'interpretar com un fre al desenvolupament econòmic i considerar-lo un estímul per a d'altres activitats menys agressives amb el territori i amb més valor afegit. Aquesta quarta raó, planteja una exigència econòmica ineludible: com podem generar riquesa i benestar desmaterialitzant el nostre sistema (re)productiu i conservant (valoritzant) el nostre patrimoni cultural i natural.

En base a aquestes raons, el Centre per a la Sostenibilitat Territorial aposta per una reorientació de l'actual model de transformació territorial cap a la planificació i sostenibilitat, interpretada com una oportunitat històrica d'"empoderament" cívic, de coresponsabilitat social i d'enriquiment cultural.

La planificació territorial en tant que espai de participació democràtica i d'aprenentatge social hauria de servir, no només per a ordenar l'entorn, sinó també per a compassar els canvis del paisatge amb les necessitats reals i els ritmes vitals de les poblacions que hi viuen; hauria de permetre la introducció i consideració de tots els elements que configuren alhora la complexitat de la matriu territorial i la de la societat que en ella s'expressa. Això implica que, quan parlem de mobilitat també parlem de connectors ecològics, o que quan proposem creixements urbans també tinguem en compte la petjada ecològica que suposen o senzillament els recursos hídrics i energètics necessaris. Però la planificació territorial hauria de servir, no només per "ordenar el desori territorial actual", sinó també, per a cercar estils de vida més amables, pacífics, i respectuosos amb el patrimoni de les generacions futures i amb la memòria dels presents; per tant, també hauria de ser el motor d'un canvi sociocultural compartit, el pretext per a reconstruir una idea de progrés més consensuada.

El Centre per a la Sostenibilitat Territorial, com espai d'acció col·lectiva a favor d'aquest canvi cultural vol enfortir una aliança entre tres col·lectius diferents i complementaris: els moviments socials, els experts i els professionals socioambientals. El CST creu que la lògica i la força d'aquesta aliança rau en el fet que cada col·lectiu aporta la seva font de legitimitació a l'acció col·lectiva del conjunt: els moviments cívics nodreixen de legitimitat social i política el canvi cultural, els científics l'argumenten i el racionalitzen, i finalment els professionals el materialitzen i el fan, per tant creïble.

Per tant, el CST vol ser espai frontissa, pont i lloc de trobada entre els diferents actors que acompanyen el naixement d'un nou paradigma, facilitant l'intercanvi d'idees, de propostes i de solucions, entre tècnics, polítics i científics; empoderant agents socials i polítics portadors d'alternatives, com poden ser els nous moviments socials o determinats sectors econòmics i culturals emergents. Per això, el CST s'esforçarà en crear sinergies, multiplicar contactes i enfortir les relacions entre totes aquelles persones, col·lectius i institucions que poden i volen aportar noves idees, valors i propostes en relació a l'ús i la gestió del territori. El treball en xarxa que afavoreix el CST ha de permetre difondre i socialitzar (fomentar) més ràpidament una consciència a favor de

la sostenibilitat territorial que consolidi un canvi cultural en marxa.

El Centre per a la Sostenibilitat Territorial vol promoure aquesta nova cultura del territori difonent i explicant a la població les alternatives davant el model actual; i ho vol fer des de la formació dels escolars catalans - generant material didàctic que permeti a les escoles treballar curricularment aquestes problemàtiques- o des de l'organització de seminaris i cursos per responsables municipals, membres d'entitats veïnals i culturals.

El Centre per a la Sostenibilitat Territorial, vol ser, en definitiva, un agent catalitzador i propositiu en la construcció d'una nova cultura del territori. Un agent que impulsi, que doni el tret de sortida a una transformació cultural intensa i extensa, que suposi un gir copernicà respecte a un model massa destructiu de relacionar-nos amb el nostre territori; un model que no només hipoteca el nostre futur com a espècie sinó també la nostra felicitat com a éssers socials.

Girona, 11 de juny de 2006
